

СУБОТИЧКА ДЕКЛАРАЦИЈА

О
ЗАШТИТИ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У
ОКВИРИМА УРБАНИСТИЧКОГ
РАЗВОЈА

Суботица, 28. мај 2011.

За даље информације контактирај:

Илдико Деак,

ildeak@gmail.com

Викторија Алацић

aviktorija@hotmail.com

УВОД

Узимајући у обзир да историјски градови у великој мери доприносе европском карактеру;

Примећујући да историјски градови такође представљају важне инструменте за имплементацију Дунавске стратегије ЕУ;

Знајући да заједничко наслеђе захтева заједничко промишљање и акцију;

Препознавајући да се историјски градови континуирано суочавају са све већим бројем изазова, и да уколико се урбани развој не спроводи са одговарајућом бригом, представља огромну претњу опстанку историјске урбане структуре и градитељском наслеђу који обезбеђују традиционални карактер и идентитет ових градова;

Са свешћу о значењу и улози градитељског наслеђа у процесу урбаног развоја Европе;

Разматрајући богатство и потенцијал занемареног градитељског наслеђа у великом броју градова источне и јужне Европе;

Поштујући све релевантне европске и светске документе који се односе на заштиту градитељског наслеђа и неопходност одрживог развоја;

Ми, учесници семинара “Заштита наслеђа у оквирима урбанистичког развоја” одржаног у Суботици, Србија, 27-28. маја 2011. године начинили смо и проследили ову

СУБОТИЧКУ ДЕКЛАРАЦИЈУ

1. Уочавамо следеће главне проблеме у заштити градитељског наслеђа и његовог односа према урбаном развоју
 - а. Богатство и разноврсност градитељског наслеђа у Европи се употребљава на различите начине, са различитим резултатима, у развијеним, неразвијеним и земљама у развоју. И поред многих успешних рестаурација, ревитализација и одговарајуће употребе градитељског наслеђа, агресивни капитал прети да деформише квалитет урбаних структура и последично, квалитет живота у многим градовима. То се посебно односи на градове у земљама у транзицији где финансијски капитал стиже са својим универзалним моделима, којим управљају локалне самоуправе са свим својим

слабостима и акутном потребом за свежим финансијским ињекцијама.

- b. Резултат наведеног су:
- i. неодговарајуће архитектонске структуре у препознатљивом културном миљеу најлепших европских градова,
 - ii. угрожавање финог историјског урбаног ткива многих градова средње величине у подручју средње Европе,
 - iii. занемаривање најдрагоценијег градитељског наслеђа и споменика културе у градовима без моћи или одговарајућег знања како да се рестаурирају и ревитализују,
 - iv. велики број драгоцених архитектонских остварења су скривени, девастирани, напуштени, затворени или пренебрегнути,
- c. Развој заштићених историјских језгара је неодвојив од социо-економског залеђа и одређени број старих, често вредних грађевина су нападнуте од стране новог, претенциозног инвестирања који ствара низ проблема као што су:
- i. угрожавање опстанка приземних кућа сиромашних власника,
 - ii. неодговарајућа интерполација нових објеката са инвеститорима који теже остварењу највећег могућег профита уз најмање могуће улагање,
 - iii. неодговарајућа конзервација и недостатак бриге о статусу ових грађевина,

Из ових разлога изјављујемо да:

1. Очувању градитељског наслеђа мора се обазриво прићи у контексту урбаног развоја да би се обезбедила хармонија великих, средњих и малих интереса различитих корисника у процесу урбаног развоја.
2. Предлажемо да следећи принципи и пропозиције буду примењени:
 - a. Градитељско наслеђе треба да се третира као један од основних елемената који формирају и промовишу урбани идентитет, кључан за подизање нивоа привлачности града и подстицања урбаног развоја,

- b. Градитељско наслеђе треба да се хармонично уклопи како са природним наслеђем тако и са урбаном економијом, где хармонија ова три елемента може допринети одрживости урбаног развоја уопште.
- c. Нови приступ заштити споменика културе замењује раније романтичарско одушевљење прошлости и прати идеју разумне ревитализације споменика културе као функционалних простора који се могу поново користити за потребе локалне заједнице и у основи допринети идентитету локалне заједнице исто колико и регионалном, националном и идентитету ширег простора.
- d. Градитељско наслеђе представља један од кључних елемената који доприноси квалитету живота у граду, ако се третира као ресурс одрживог урбаног развоја. Обазрива рестаурација урбаних језгара, према томе, може бити успешна само ако су архитектонски резултати остварени активном кооперацијом свих корисника: планера, администратора, организација цивилног сектора, институција и грађана.
- e. Обликовање, преградња, поновна употреба и рециклирање старог урбаног ткива је неизбежно повезано са свим импликацијама урбане будућности. Ревитализацијом урбане структуре можемо поново створити нашу будућност на одрживији начин. Због мноштва различитих интереса, јавно – приватна и јавно – јавна партнерства морају бити хармонизована, посебно у историјским урбаним кварталима.
- f. Брига о градитељском наслеђу у нашим градовима треба да се пажљиво спроводи и буде слична заштити природног окружења јер остварује наш дух, наш понос, престиж и наше индивидуалне и групне идентитете доприносећи тако конкурентности наших градова.
- g. Заштита градитељског наслеђа не сме бити усмерена само на чување индивидуалних грађевина већ и простора који окружују споменике културе у урбаним центрима, као и на пажљиву контролу и заштиту ширих простора укључујући природно окружење градова и насеља.
- h. Градитељско наслеђе мора да се третира као јавно и заједничко добро где приватни интереси и аспирације морају бити пажљиво укључени

и стриктно контролисани да би се избегло нарушавање улоге и значења јавног простора за све грађане.

- i. Споменици највећег значаја морају имати приоритет при креирању урбане политике заједно са политикама на другим нивоима и бити подвргнути акцији предузетој заједно са цивилним сектором због неопходног ентузијазма и енергије за рестаурацију и ревитализацију коју он поседује.

Због тако озбиљних и сензитивних задатака сматрамо да:

1. Треба дефинисати стручне и поуздане стратегије које ће укључити заштиту градитељске баштине у оквирима урбанистичког развоја на националном, регионалном и локалном нивоу. Стратегије треба координирати са осталим релевантним стратегијама и, такође, са успостављеним европским стандардима.
2. Урбанистичко-планерске институције и институције за заштиту споменика културе и њихову одрживу употребу морају да се руководе датим стратегијама и јасно да допринесу њиховој имплементацији.
3. Вертикална координација између различитих нивоа као и хоризонтална координација са другим секторима из области заштите природе, економског развоја, образовања, туризма и инфраструктуре, треба да буде стална пракса.
4. Принцип одоздо нагоре (bottom - up) је неопходан, да би укључио све потребе и жеље локалног становништва са њиховом енергијом, и концентрацијом цивилног сектора и форума организованих у ове сврхе.
5. Активно учешће свих корисника и транспарентност у политици и процесу доношења одлука које се односе на урбани развој у заштићеним урбаним зонама је обавеза за администрацију и управљање у области урбанизма.
6. Повезивање и умрежавање градова по питањима заједничких проблема, интереса и осталог, који се односе на заштиту наслеђа је најпоузданији начин да се допринесе регионалној, прекограничној и интер-регионалној сарадњи и идентификацији.
7. Образовање и подизање свести су кључни задаци за цивилна друштва са неопходном улогом коју имају универзитети, специјалне институције и

експерти укључени у процес урбаног развоја, планирања и заштите културног наслеђа.

8. Обучавањем занатлија у потребним занатским вештинама је неизбежно да би се осигурала квалификована снага потребна за аутентичну рестаурацију историјских објеката и због тога јој треба дати висок приоритет.
9. Неопходно је да се спроведе нова валоризација градитељског наслеђа према најсвежијим резултатима истраживања спроведених на пољу историје архитектуре и урбанизма историјског града и уз поштовање релевантних међународних инструмената за заштиту градитељског наслеђа.
10. Очување аутентичности градитељског наслеђа и традиционалног карактера историјских градова кључно је за остварење одрживости урбаног идентитета.

Узимајући у обзир све горе наведено, ми потписници овог документа препоручујемо да се конкретне акције, наведене у наставку, предузму и у случају Суботице да би се сачувала традиционална историјска урбана структура тога града и њен карактер од изузетне вредности:

1. Предузимати мере на тај начин да се историјска текстура као и традиционални карактер града са његовим историјским грађевинама, парцелама и идентитетом сачува.
2. Осигурати да вредне приземне куће, шира инфраструктура и природно окружење такође буду заштићени.

У том циљу треба:

- a. спровести детаљно истраживање да би се идентификовали и инвентарисали сви објекти градитељског наслеђа у историјским деловима града изграђеним крајем XIX и почетком XX века, који доприносе особитом историјском карактеру града,
- b. извршити ревизију постојећих регулационих планова према валоризацији спроведеној у састављеном инвентару како би се гарантовало очување свих објеката идентификованих као вредних за традиционални карактер града,

- c. док се не направи инвентар вредних грађевина примењивати постојеће планове једино у тесној консултацији и у сарадњи са формираним локалним цивилним телом дефинисаним доле под тачком 4,
 - d. не одобравати ни на који начин реконструкцију, реструктурирање и рушење било којег историјског објекта тако идентификованог,
 - e. више обазривости применити када се подижу нове грађевине у заштићеним зонама да би се осигурало да се традиционални историјски карактер зоне поштује на најбољи могући начин,
3. Предност треба да буде дата подизању свести о значају културног наслеђа Суботице међу школском децом и у локалној заједници, због тога образовни материјал треба да се припреми о проблематици везаној за заштиту споменика културе који ће бити уведен у школске програме,
 4. Треба да се образује цивилно тело уз учешће свих организација цивилног сектора (ЦСО) које промовишу чување културног наслеђа Суботице, које ће да представља локалне интересе и делује као партнер градској управи у области која се односи на суботичко наслеђе, као и да врши мониторинг и периодично подноси извештај о примени препорука наведених у овом документу.
 5. Текст Декларације треба проследити свим релевантним локалним и националним институцијама и организацијама, и такође омогућити њено потписивање од стране грађана.
 6. Потписници Декларације добровољно пристају да преузму улогу саветодавног тела горе наведеном цивилном телу у области која се односи на заштиту суботичког градитељског наслеђа, као и да обезбеди да се текст ове Декларације као и периодични извештаји проследе одговарајућим међународним организацијама које се баве заштитом градитељског наслеђа и истовремено да им се да широк међународни публицитет.